

Piotr Malinowski

Uwagi na temat formy oświadczeń woli i czynności prawnych dokonywanych między jednoosobową spółką a jej wspólnikiem

I. Wprowadzenie

Tematem niniejszego opracowania są wymogi formy pisemnej i formy pisemnej z podpisem notarialnie poświadczonym, stawiane oświadczeniom woli jedynego wspólnika składanym jednoosobowej spółce z ograniczoną odpowiedzialnością (art. 173 k.s.h.) oraz wymóg formy aktu notarialnego zastrzeżony dla dokonania czynności prawnej, której stronami są jednoosobowa spółka i jej jedyny wspólnik, pełniący równocześnie funkcje jedynego członka zarządu tejże spółki (art. 210 § 2 k.s.h.).

Od momentu uregulowania formy składania oświadczeń woli i dokonywania czynności prawnych na linii jedyny wspólnik – jednoosobowa spółka, tj. od wejścia w życie kodeksu spółek handlowych, zagadnienie to było przyczynkiem do sporów przedstawicieli doktryny i postulatów *de lege ferenda*, a także źródłem poważnych wątpliwości dla uczestników obrotu. Nowelizacja kodeksu spółek handlowych¹, która weszła w życie z dniem 15.01.2004 r., nie zmieniła zasadniczo oblicza norm zawartych w wyżej wymienionych artykułach. Poza złagodzeniem formy wymaganej dla oświadczeń woli jedynego wspólnika w zakresie zwykłych czyn-

---

¹ Ustawa z dnia 12 grudnia 2003 r. o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2003 r. Nr 229, poz. 2276), cytowana dalej jako ostatnia nowelizacja.

ności spółki oraz odpowiedzią na pytanie o stosunek norm znajdujących się dawniej w artykułach 173 § 2 i 3 k.s.h. i 210 k.s.h., ustawodawca nie uznał za konieczne odniesienie się do kontrowersji narosłych wokół omawianej regulacji. Wydaje się to całkowicie słuszne. Pozostałe bowiem zagadnienia, a mianowicie kwestia do czyich i jakich oświadczeń odnosi się art. 173 k.s.h. oraz zakres zastosowania norm z art. 210 § 2 k.s.h. wymagają jedynie prawidłowej wykładni. Wykładni tej należy poświęcić nieco uwagi.

Moim zamiarem jest również zastanowienie się nad elementem, który może powodować rzeczywiste trudności w stosowaniu art. 173 k.s.h., tj. uzależnieniem wymaganej formy od klasyfikacji sprawy, w której oświadczenie ma być złożone, do zakresu zwykłych czynności spółki lub czynności wykraczających poza ten zakres. Biorąc pod uwagę, że dla zachowania form przewidzianych w art. 173 § 2 k.s.h. i art. 210 § 2 k.s.h. niezbędne jest działanie notariusza oraz jego rolę w zapewnieniu bezpieczeństwa obrotu, nie sposób, zastanawiając się nad obostrzeniami formalnymi, zrezygnować ze wskazania instrumentów i obowiązków, dla realizacji których forma szczególna jest konieczna.

II. Uwagi na gruncie kodeksu spółek handlowych

1. Artykuł 173 k.s.h.

Artykuł 173 k.s.h. w § 1 wprowadza wymóg, by w przypadku gdy wszystkie udziały przysługują jednemu wspólnikowi albo jednemu wspólnikowi i spółce, oświadczenie woli wspólnika składane było spółce w formie pisemnej pod rygorem nieważności, chyba że ustawa stanowi inaczej. Według § 2 omawianego artykułu wymóg formy szczególnej ulega zaostrzeniu do formy pisemnej z podpisem notarialnie poświadczonym dla oświadczeń woli jedynego wspólnika, składanych w sprawach przekraczających zakres zwykłych czynności spółki. Postanowienia § 2 nie powodują wyłączenia stosowania odrębnych przepisów ustanawiających wymóg formy aktu notarialnego

Przed przejściem do szczegółowych rozważań nad kryteriami wyboru odpowiedniej formy dla oświadczenia woli jedynego wspólnika oraz kwestii warunkujących samo zachowanie tej formy, należy przedstawić pokrótce

pozostałą treść zawartą w art. 173 k.s.h., *nota bene* bogato opisaną w literaturze.

Artykuł ten jako jedyny w kodeksie spółek handlowych stanowi wprost zarówno o spółkach jednoosobowych *sensu stricto*, jak i spółkach jednoosobowych *sensu largo*², a dokładnie rzecz ujmując, tylko o ich szczególnym rodzaju, powstałym na skutek nabycia udziałów własnych przez spółkę, zgodnie z art. 200 k.s.h.³ Definicja legalna spółki jednoosobowej, zawarta w art. 4 § 1 pkt 3 k.s.h., rezerwuje termin ten dla spółki jednoosobowej *sensu stricto*, inaczej rzeczywistej lub formalnej, zaś wymogi formalne zawarte w art. 173 k.s.h. muszą być spełnione także, gdy do udziałów w spółce uprawniona jest poza jednym współnikiem sama spółka.

Wymogi formalne wprowadzone przez art. 173 § 1 i 2 k.s.h. dotyczą wszystkich oświadczeń woli jedyne go współnika, składanych jednoosobowej spółce rozumianej w powyższym, szerokim znaczeniu⁴, czyli każdy przejaw woli jedyne go współnika zmierzający do wywołania skutku prawnego w sferze praw i obowiązków adresata, tj. nakierowany na ustanowienie, zniesienie lub zmianę stosunku prawnego, którego podmiotem jest

² Szerzej o podziale spółek jednoosobowych na rzeczywiste i pozorne między innymi S. Buczkowski, *Ograniczona odpowiedzialność przedsiębiorcy. Studium prawno – handlowe*, Warszawa 1937, s. 11; J. Okolski, J. Modrzejewski, *Jednoosobowa spółka z ograniczoną odpowiedzialnością*, Palestra 1990, nr 1, s. 11; A. Kidyba, *Atypowe spółki handlowe*, Kraków 2001, s. 21; S. Włodzka, *Spółka jednoosobowa w prawie polskim*, PPH 2002, nr 8, s. 2; A. Karolak, *Wybrane zagadnienia prawne jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością*, Prawo Spółek 2002, nr 12, s. 17.

³ Generalnie art. 200 k.s.h. zakazuje nabywania lub obejmowania własnych udziałów. Zakaz ten nie ma jednak charakteru bezwzględne go i wymieniony przepis wskazuje na wyjątkowe możliwości nabycia udziałów własnych w drodze egzekucji w celu zaspokojenia roszczeń spółki lub w drodze czynności prawnej w celu umorzenia. W ten sposób dojść może do powstania spółki jednoosobowej faktycznej, w której wszystkie udziały w spółce przysługują jednemu współnikowi i spółce. Teoretycznie możliwa jest także sytuacja, gdy wszystkie udziały zostaną nabyte przez samą spółkę będącą od momentu nabycia jedynym własnym współnikiem. Pamiętać należy, że stan gdy spółka z o.o. posiada własne udziały jest ograniczony czasowo; por. również W. Popiołek, *Umorzenie udziałów i akcji w kodeksie spółek handlowych*, Rejent 2001, nr 7-8, s. 245 i nast.; P. Orlik, *Umorzenie udziałów w spółce z o.o. w kodeksie spółek handlowych*, PPH 2001, nr 2, s. 4 i nast.

⁴ Por. S. Sołtysiński, [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. 2, Warszawa 2001, s. 210; J.P. Naworski, K. Strzelczyk, T. Siemiątkowski, R. Potrzebszc, *Komentarz do kodeksu spółek handlowych. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością*, Warszawa 2001, s. 209.

jednoosobowa spółka, musi być wyrażony w jednej z dwóch form szczególnych wskazanych w art. 173 k.s.h., chyba że odrębne przepisy wymagają zachowania formy aktu notarialnego. Bez znaczenia jest, czy oświadczenie składane przez jedynego wspólnika wchodzi w skład czynności jednostronnej, czy wielostronnej. Forma szczególna obowiązuje zarówno gdy jego oświadczenie jest częścią umowy, jak i wtedy, gdy jest jedynym oświadczeniem woli wchodzącym w skład czynności np. złożenie oferty, przyjęcie oferty, oświadczenie o wypowiedzeniu umowy, oświadczenie o odstąpieniu od umowy. Regulacja art. 173 k.s.h. nie obejmuje swym zakresem oświadczeń nieposiadających przymiotu oświadczeń woli, np. zawiadomień o wadach rzeczy sprzedanej, zawiadomień o przelewie wierzytelności, wezwań do zapłaty, innych oświadczeń wiedzy, oświadczeń niestanowczych, żądań jedynego wspólnika.

Artykuł 173 k.s.h., mówiąc o „oświadczeniu woli wspólnika składanym spółce”, nie obejmuje, w moim przekonaniu, oświadczeń składanych nieoznaczonemu adresatowi, na przykład oferty *ad incertam personam* odebranej przez spółkę czy przyrzeczenia publicznego ogłoszonego przez jedynego wspólnika⁵. Fakt, że oświadczenie woli ogłoszone publicznie doszło do wiadomości spółki nie oznacza, iż było właśnie jej składane.

Wymóg zachowania form szczególnych dla oświadczeń woli jedynego wspólnika wprowadzony został do kodeksu spółek handlowych w zakresie wskazanym przez kryterium podmiotowe składającego i adresata oświadczeń woli. Wobec tego art. 173 § 1 i 2 k.s.h. znajdzie zastosowanie tylko gdy oświadczenie woli adresowane będzie do oznaczonego podmiotu – spółki. Przez to oświadczenia, których, jak pisze A. Wolter, „egzystencja nie zależy od złożenia oznaczonej osobie, a więc których składanie nie polega na skierowaniu oświadczenia do określonego adresata”⁶, nie zostały objęte opisywanymi obostrzeniami formalnymi. Wniosek przeciwny oparty na wykładni rozszerzającej wydaje się niemożliwy do zaakcep-

---

⁵ Tak też A. Herbet, *Zmiany regulacji prawnej spółki z o.o. na tle Kodeksu spółek handlowych – zagadnienia wybrane*, PUG 2001, nr 4, s. 4; A. Karolak, *Składanie oświadczeń woli spółce z o.o. przez jej jedynego wspólnika*, Prawo Spółek 2003, nr 7-8, s. 59; odmiennie R.L. Kwaśnicki, *Forma prawna uchwały wspólnika jednoosobowej spółki z o.o.*, Monitor Prawniczy 2002, nr 10, s. 452.

⁶ A. Wolter, J. Ignatowicz, K. Stefaniuk, *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 2000, s. 260.

towania ze względu na szczególny charakter omawianych przepisów. Wynika z tego, że jeśli spółka odpowie na ofertę ogłoszoną publicznie przez jej jedyne go udziałowca, do oferty tej nie będzie miał zastosowania omawiany artykuł.

Przepis mówi jasno i wyraźnie o oświadczeniach woli „składanych spółce”, a nie „w spółce”, nie może wobec tego znaleźć zastosowania do oświadczeń woli składanych przez jedyne go udziałowca w formie uchwał zgromadzenia wspólników spółki jednoosobowej, którego uprawnienia wykonuje⁷.

Zgodnie z wykładnią gramatyczną art. 173 § 1 i § 2 k.s.h., wymagania co do formy szczególnej kierowane są jedynie do oświadczeń woli wspólnika, czyli w przypadku czynności prawnej dwustronnej tylko jedna ze stron obowiązana jest do złożenia oświadczenia woli w formie pisemnej bądź do notarialnego poświadczenia podpisu⁸. Nie istnieje obowiązek zachowania takiej samej formy po stronie spółki, której składane jest oświadczenie. Wskazują na to sformułowania z art. 173 k.s.h., gdzie o formie pisemnej oświadczenia i o podpisie notarialnie poświadczonym mówi się w liczbie pojedynczej. Poza tym, zgodnie z założeniem racjonalności i celowości działań ustawodawcy, należy przyjąć, że gdyby art. 173 k.s.h. miał kształtować także formę oświadczenia woli składanego za czy w imieniu spółki użyte zostałyby pojęcie czynności prawnych, jak

⁷ W publikacjach wydanych po ostatniej nowelizacji pogląd o stosowaniu art. 173 k.s.h. do uchwał jedyne go wspólnika utrzymuje jedynie A. K i d y b a, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Kraków 2004, t. II, s. 714; w publikacjach wcześniejszych pogląd ten, poza wymienionym autorem, prezentowali J.A. Strzępka, E. Zielińska, [w:] A. Strzępka, E. Zielińska, W. Popiołek, H. Urbańczyk, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz. Orzecznictwo*, Warszawa 2001, s. 380; A. Karolak, *Składanie oświadczeń woli...*, s. 49. Pozostali przedstawiciele doktryny wyłączają taką możliwość: J.P. Naworski, K. Strzelczyk, T. Siemiątkowski, R. Potrzebszc, *Komentarz do kodeksu spółek handlowych...*, s. 209; W. Popiołek, [w:] A. Strzępka, E. Zielińska, W. Popiołek, H. Urbańczyk, *Kodeks spółek handlowych...*, s. 809; S. Sołtyskiński, [w:] S. Sołtyskiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych...*, t. II, s. 211.

⁸ Tak też D. Dąbrowski, *Zgromadzenie wspólników w jednoosobowej spółce z o.o.*, *Monitor Prawniczy* 2002, nr 12, s. 554; J. Bieniak, *Forma czynności prawnych i oświadczeń woli dokonywanych pomiędzy wspólnikiem a jednoosobową spółką z o.o.*, *Monitor Prawniczy* 2002, nr 4, s. 164; M. Wojewoda, *Uchwały, oświadczenia i czynności prawne jedyne go wspólnika spółki z o.o.*, *PPH* 2002, nr 6, s. 43. A. Karolak, *Składanie oświadczeń woli...*, s. 58.

ma to miejsce w art. 210 § 2 k.s.h. Możliwa jest więc sytuacja, gdy dla oświadczenia woli wspólnika, złożonego w sprawie przekraczającej zakres zwykłych czynności spółki, użyta zostanie forma pisemna z podpisem notarialnie poświadczonym, a oświadczenie spółki będzie miało formę zwykłą, pisemną czy jakkolwiek inną szczególną, wybraną przez spółkę⁹. Nie jest to jednak dopuszczalne, gdy forma szczególna wymagana jest w innych przepisach regulujących dokonywanie konkretnej czynności prawnej.

Zagadnieniem, któremu należy poświęcić więcej uwagi, jest kryterium podziału spraw spółki na sprawy z zakresu zwykłych czynności i sprawy wykraczające poza ten zakres. Trafne określenie, czy sprawa mieści się w zakresie zwykłych czynności spółki, czy poza ten zakres wykracza, implikować będzie bowiem jedną z form wymaganych dla oświadczeń woli jedyne go wspólnika, przewidzianych w art. 173 § 1 i 2 k.s.h.

Uzależnienie wymagań formalnych od rozstrzygnięcia o typowości bądź nietypowości konkretnej sprawy, w której składane jest oświadczenie woli wspólnika, wprowadzone zostało wraz z ostatnią nowelizacją. U podstaw złagodzenia dotychczasowych obostrzeń formy oświadczeń składanych w codziennych sprawach spółki leżały postulaty przedsiębiorców, radców prawnych oraz adwokatów świadczących pomoc prawną spółkom jednoosobowym i ich jedynym wspólnikom. Dotychczasowe zastrzeżenie formy pisemnej z podpisem notarialnie poświadczonym dla oświadczeń woli jedyne go wspólnika, składanych w ramach czynności typowych, dokonywanych często masowo, podnosiło koszty funkcjonowania spółek powiązanych kapitałowo. Była to także swego rodzaju komplikacja organizacyjna, szczególnie dla spółek, których jedynymi udziałowcami były podmioty zagraniczne¹⁰. Aktualna regulacja, łagodząca warunki formalne oświadczeń woli w sprawach zwyczajnych dla działalności danej spółki, nie uchybia zbytnio bezpieczeństwu obrotu – celowi zamieszczenia w kodeksie spółek handlowych regulacji art. 173 k.s.h.

---

⁹ Jest to sytuacja analogiczna do wymogu formy aktu notarialnego dla oświadczenia woli darczyńcy (art. 890 § 1 k.c.) czy dla oświadczenia woli właściciela ustanawiającego ograniczone prawo rzeczowe na nieruchomości (art. 245 § 2 k.c.).

¹⁰ Por. T. Siemiątkowski, R. Potrześcz, *Zmiany w kodeksie spółek handlowych – omówienie i komentarz (II)*, PPH 2004, nr 3, s. 6.

Oprócz art. 173 k.s.h. pojęciem zwykłych czynności spółki kodeks spółek handlowych posługuje się także w art. 39 § 2, art. 42, 43, 121 § 2, art. 208 § 3, nigdzie jednak nie jest ono ustawowo zdefiniowane. To samo dotyczy kodeksu cywilnego, w którym sformułowanie to zostało użyte w art. 865 § 2 k.c. Żadna z ustaw nie definiuje także pokrewnego pojęcia „czynności przekraczające zakres zwykłego zarządu rzeczą”, użytego m.in. w art. 199 k.c. Nie są to pojęcia tożsame, aczkolwiek na tyle zbliżone, że uwagi doktryny dotyczące czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu mogą być przydatne dla analizy pojęcia zwykłych czynności spółki¹¹. Pod pojęciem czynności spółki, poza działaniami, których przedmiotem jest zarząd rzeczą lub masą majątkową, mieszczą się także czynności dokonywane w sferze stosunków wewnętrznych i zewnętrznych, które spółka z założenia lub faktycznie dokonuje w zakresie swego funkcjonowania¹². Na gruncie spółki jawnej doktryna przypisuje pojęciu zwykłych czynności spółki wszystkie sprawy, które nie mają szczególnie doniosłego dla niej znaczenia. W zakresie zaś spraw wykraczających poza zwykłe czynności spółki umiejscawiane są działania, które w myśl zwyczajów kupieckich oraz praktyki ukształtowanej przez strony umowy spółki powinny być aprobowane przez wszystkich wspólników spółki jawnej, a także działania niosące w sobie znaczne ryzyko gospodarcze bądź mogące wywołać konflikt interesów pomiędzy spółką a wspólnikiem¹³. S. Sołtysiński jako przykłady takich czynności podaje zmianę profilu działalności gospodarczej, decyzje inwestycyjne, nabycie lub zbycie nieruchomości, chyba że spółka zajmuje się obrotem nieruchomościami, podpisanie spisu inwentarza lub bilansu, przyjęcie nowego wspólnika, zmiana firmy, zwolnienie wspólnika od prowadzenia spraw spółki, wystąpienie z powództwem o odebranie wspólnikowi prawa

---

¹¹ Por. M. Uliasz, *Czynności przekraczające zakres zwykłego zarządu*. Cz. I, Monitor Prawniczy 2002, nr 18, s. 831; K. Dąbek-Krajewska, *Pojęcie reprezentacji w spółce cywilnej*, Rejent 1998, nr 6, s. 129, porównując oba przytoczone pojęcia, wskazuje na gruncie spółki cywilnej, że zwykłe czynności spółki to termin szerszy od czynności zwykłego zarządu rzeczą, obejmuje bowiem czynności odnoszące się nie tylko do rzeczy w znaczeniu art. 45 k.c.

¹² Por. E. Płonka, *Glosa do wyroku SN z 13.02.1997 r., I CKN 85/96*, OSP 1997, nr 12, poz. 228.

¹³ S. Sołtysiński, [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych...*, t. I, s. 302.

prowadzenia spraw spółki lub prawa jej reprezentacji, udzielenie zgody na zajmowanie się przez współnika działalnością konkurencyjną¹⁴.

Zasadniczy podział czynności spółki na zwykłe i nadzwyczajne, kształtowany abstrakcyjnie dla spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, korzystać będzie w większości z tych samych, wyróżnionych przez doktrynę podstaw, co w przypadku spółek osobowych. Wskazania, które poczytywać trzeba z założenia za mające szczególne znaczenie dla spółki, zawierają także przepisy kodeksu spółek handlowych tytułów I, III i IV. Wymienić tu można przykładowo zawarcie przez spółkę z o.o. umów wskazanych w art. 7 k.s.h., także gdy występuje w roli spółki dominującej, zawarcie przez spółkę umowy mieszczącej się w hipotezie art. 15 k.s.h., dochodzenie roszczeń o spełnienie świadczenia należnego spółce ze zbytego udziału lub zbytej części udziału, zgodnie z art. 186 k.s.h., nabycie własnych udziałów, zgodnie z art. 200 k.s.h., udzielenie prokury, podjęcie spraw wskazanych w art. 228 pkt 3 i 4 k.s.h., chyba że chodzi o spółkę zajmującą się obrotem nieruchomościami, dokonanie czynności, w wyniku której powstałoby zobowiązanie do świadczenia o wartości określonej w art. 230 k.s.h. Jak nietrudno zauważyć, wskazaniem, które czynności ze względu na ich doniosłość, ryzyko czy wyjątkowość traktować należy za przekraczające zakres zwykłych czynności spółki, będzie na pewno konieczność uzyskania zgody zgromadzenia współników na dokonanie danej czynności, wymóg zgodności wszystkich członków zarządu wieloosobowego, czy też obligatoryjność ujawnienia czynności w aktach rejestrowych spółki. Podobnych informacji dostarczyć może umowa spółki, m.in. wskazując czynności, przed dokonaniem których zarząd uzyskać musi zgodę rady nadzorczej.

Problematyczność stosowania przepisów zawartych w art. 173 § 1 i 2 k.s.h. przejawia się jednak dopiero w momencie, gdy należy zakwalifikować konkretną sprawę, w której złożone ma być oświadczenie woli jedynego współnika, do kategorii zwykłych bądź niezwykłych czynności spółki. W większości spraw, w ramach których dokonywane będą czynności z udziałem spółki¹⁵ ani przepisy ustawowe, ani statut spółki jednoosobowej nie udzielią jednoznacznej odpowiedzi, do której kategorii

---

¹⁴ Tamże.

¹⁵ Wypada w tym miejscu przypomnieć, że o ile pod pojęciem czynności spółki mieszczą się zarówno czynności dokonywane w ramach stosunków wewnętrznych, jak

czynności zaszerzować przedmiotową sprawę. Trudność właściwego stosowania klauzuli generalnej – wybór odpowiedniej formy, spoczywać będzie na jedynym wspólniku. Jedyny udziałowiec nie znajdzie w tym przypadku gotowych wzorców, szablonów, za jaką ma uznać czynność prawną, którą ma zamiar dokonać ze spółką. Porównania obydwu rodzajów czynności w piśmiennictwie ma znaczenie jedynie pomocnicze, każda bowiem ocena sprawy, w której składane ma być oświadczenie, dokonana być musi *ad casum*.

Dobierając formę do transakcji, wspólnik powinien wziąć pod uwagę cechy spółki, cechy transakcji, pozostałe okoliczności istotne dla funkcjonowania spółki w aspekcie planowanej transakcji. Wśród kryteriów, które można by nazwać podmiotowymi, wskazać trzeba w szczególności wielkość samej spółki, cel, rodzaj prowadzonej działalności, jej zakres i rozmiary, sposób prowadzenia działalności, ze szczególnym uwzględnieniem stopnia tolerowanego ryzyka¹⁶.

Oceniając transakcję, należałoby zwrócić uwagę zwłaszcza na jej rodzaj, tj. porównać z rodzajem i zakresem prowadzonej przez spółkę działalności z dotychczasowymi sprawami, z jakimi miała do czynienia. Nietypowość transakcji nie musi¹⁷, ale może wskazywać na to, że jest to sprawa przekraczająca zakres zwykłych czynności spółki. Za nietypową uznać można transakcję dokonaną z jedynym wspólnikiem na warunkach znacznie odbiegających na korzyść jedynego wspólnika od dotychczas przyjmowanych w sprawach tego rodzaju dla innych kontrahentów spółki. Nie można bowiem uznać za zwykłą czynność spółki zajmującej się przykładowo produkcją i sprzedażą wyprodukowanych towarów, sprzedaż tych towarów jednemu wspólnikowi po cenach niższych od kosztów produkcji. Czynność przynosząca korzyści jedynie wspólnikowi, chociaż pod względem rodzaju, przedmiotu i jego wartości może mieścić się w zakresie zwykłych czynności spółki, nie może zostać uznana za typową dla funkcjonowania spółki. Tak pojmowane kryterium korzyści, rozpa-

---

i zewnętrznych, o tyle art. 173 k.s.h. znajdzie zastosowanie jedynie do oświadczeń woli jedynego wspólnika składanych spółce, czyli z pozycji osoby trzeciej, w ramach stosunków zewnętrznych.

¹⁶ Por. A. K i d y b a, *Kodeks spółek handlowych...*, t. II, s. 716; M. U l i a s z, *Czynności przekraczające zakres...*, s. 831.

¹⁷ Odmienne T. S i e m i ą t k o w s k i, R. P o t r z e s z c z, *Zmiany w kodeksie...*, s. 6.

trywane wraz z przesłankami wymienionymi powyżej, skłaniać powinno jedynego wspólnika do wyboru formy surowszej. Prezentowana w tym miejscu teza może być uznana za dyskusyjną, bowiem zakres pojęcia zwykłych czynności spółki budowany był w literaturze przedmiotu w oparciu o czynniki obiektywne¹⁸, podczas gdy kryterium korzyści identyfikowanych z interesem jedynego wspólnika sprowadza się do subiektywnej oceny następstw, jakie rodzi czynność jedynego wspólnika w sferze prawnej. Nie można jednak uznać, że art. 173 k.s.h. będzie wystarczającą ochroną bezpieczeństwa obrotu, jeśli zawęzi się jego zastosowanie do spraw niemieszczących się w zakresie zwykłej działalności spółki, ze względu na swój rodzaj czy wartość. Od jedynego wspólnika wymagać można dokonania kwalifikacji sprawy w oparciu o kryterium korzyści i ich nietypowych proporcji w stosunku do transakcji zawieranych z innymi kontrahentami, gdyż jest on doskonale zorientowany w stosunkach spółki, ma nad nią pełną kontrolę, i co najważniejsze – w jego interesie może leżeć nadużycie formy prawnej spółki.

Następnym kryterium związanym ściśle z czynnością będą koszty i ryzyko, jakie zrodzi dokonanie albo zaniechanie transakcji między jedynym wspólnikiem a spółką. Wskaźnik nadmiernych kosztów należy analizować przez pryzmat stanu i możliwości finansowych danej spółki.

Wobec trudności, jakie sprawić może jedynemu udziałowcowi właściwa ocena konkretnej czynności, dokonywana według tak nieostrych kryteriów oraz w obliczu sankcji grożącej wspólnikowi i spółce za wybór łagodniejszej formy, zalecić należy, by w przypadkach wątpliwych dochowana była forma pisemna z podpisem notarialnie poświadczonym¹⁹. Same wątpliwości i nietypowość sprawy nie przesądzają w każdym przypadku o klasyfikacji sprawy do przekraczających zakres zwykłych czynności spółki, mogą jednak stanowić dla jedynego wspólnika i jego do-

---

¹⁸ Por. A.W. Wiśniewski, *Prawo o spółkach. Podręcznik praktyczny*, t. I, *Wiadomości ogólne. Spółka cywilna*, Warszawa 1998, s. 90; W. Pyziół, [w:] W. Pyziół, A. Szumański, I. Weiss, *Prawo spółek*, Bydgoszcz 1998, s. 93.

¹⁹ Wypada zasygnalizować, że w doktrynie pojawiła się teza, by traktować wymaganie formy pisemnej z podpisem notarialnie poświadczonym (§ 2 art. 173 k.s.h.) jako wyjątek od zasady ogólnej wymogu zachowania formy pisemnej pod rygorem nieważności (§ 1 art. 173 k.s.h.) i zgodnie z tym normy z § 2 nie interpretować rozszerzająco. Tak R.L. Kwaśnicki, A. Rataj, *Kodeks spółek handlowych po nowelizacji*, bezpłatny dodatek do

radców swoisty sygnał ostrzegawczy. Zagrożenie jest tym bardziej realne, że sąd badający konkretną czynność, dążąc do jej trafnej oceny, powziawszy te same wątpliwości, weźmie pod uwagę cel i funkcje regulacji, czyli aspekty dla jedynego współnika nieistotne. Niewłaściwa kwalifikacja sprawy, w jakiej przyszło złożyć oświadczenie woli współnikowi, pociągnie za sobą nieadekwatność zastosowanej formy. To z kolei, jeżeli forma będzie łagodniejsza od wymaganej, pociągnie za sobą nieważność czynności prawnej dokonanej pomiędzy jedynym udziałowcem a spółką. Negatywne konsekwencje dokonania czynności nieważnej będą niewspółmiernie dolegliwe w stosunku do kosztów poświadczenia podpisu jedynego współnika.

Artykuł 173 k.s.h., poza opisanymi przepisami z § 1 i § 2, zawiera także § 3, stanowiący, że § 2 nie uchybia odrębnym przepisom, które wymagają zachowania formy aktu notarialnego. Zapis taki zapobiega wszelkim wątpliwościom, jakie powstać by mogły na tle stosunku art. 173 k.s.h. do innych przepisów ustanawiających wymóg formy aktu notarialnego dla normowanych czynności. W ten sposób zachowana pozostaje odpowiednia ochrona obrotu przy czynnościach najpoważniejszych, dla których ustawodawca przewidział wymóg formy aktu notarialnego. Artykuł 173 § 3 k.s.h. wskazuje tylko na § 2, oczywistym jest jednak, że wyłączone będzie także stosowanie § 1, jeśli tylko odmienne przepisy wymagają zachowania formy aktu notarialnego. Nie będzie więc miało żadnego znaczenia, czy sprawa taka mieści się w zakresie zwykłych czynności spółki, czy ten zakres przekracza²⁰. W przypadku, o którym mowa, nie będzie miało także znaczenia, że w poprzednich paragrafach wymagana jest forma szczególna dla oświadczenia woli jednej tylko ze stron. Zachowanie formy szczególnej aktu notarialnego, przewidzianej w innych przepisach powszechnie obowiązującego prawa, dotyczy, poza wyjątkami, oświadczeń woli wszystkich stron czynności prawnej.

Monitora Prawniczego 2004, nr 3, s. 10. Wskazać należy, że zachowanie przez jedynego współnika formy surowszej w przypadkach trudnych czy nietypowych, co do których ma on wątpliwości, czy nie wykraczają poza zakres zwykłych czynności spółki, nie może być uznane za wykładnię rozszerzającą przepisu. Tylko w gestii współnika leży bowiem zachowanie słusznej w takim przypadku zapobiegliwości. Poza tym zwrot „chyba że ustawa stanowi inaczej”, zawarty *in fine* art. 173 § 1 k.s.h., nie wyłącza zastosowania formy pisemnej z podpisem notarialnie poświadczonym z woli współnika.

²⁰ Por. A. K i d y b a, *Kodeks spółek handlowych...*, t. II, s. 717.

2. Artykuł 210 § 2 k.s.h.

Kolejne obostrzenia formy czynności prawnych dokonywanych między jedynym wspólnikiem a szeroko pojmowaną jednoosobową spółką zawiera art. 210 § 2 k.s.h. Artykuł ten stanowi, że w przypadku gdy jedyny wspólnik jest zarazem jedynym członkiem zarządu, czynność prawna między tym wspólnikiem a reprezentowaną przez niego spółką wymaga formy aktu notarialnego. Ponadto o każdorazowym dokonaniu takiej czynności prawnej notariusz zawiadamia sąd rejestrowy, przesyłając wypis aktu notarialnego.

Niewątpliwie regulacja formy zawarta w art. 210 § 2 k.s.h. jest przepisem szczególnym w stosunku do art. 173 k.s.h.²¹, przepisem, który znajdzie zastosowanie tylko i wyłącznie, gdy jedyny wspólnik jest równocześnie jedynym członkiem zarządu jednoosobowej spółki²². W każdym innym przypadku formę czynności prawnej, dokonywanej między jedynym wspólnikiem a jego spółką, kształtować będą reguły określone art. 173 k.s.h. Przepis art. 210 § 2 k.s.h., dzięki swej lokalizacji i wyłączności stosowania norm zawartych w art. 210 § 1 k.s.h. do czynności dokonywanych pomiędzy jednoosobową spółką i jej jedynym wspólnikiem, jednocześnie jedynym członkiem zarządu, w sposób jasny ustosunkowuje się do reguł reprezentacji spółki z o.o., określonych dla umów i sporów między spółką a członkiem zarządu²³.

---

²¹ Por. R.L. Kwaśnicki, A. Rataj, *Kodeks spółek handlowych...*, s. 12.

²² Przepis ten nie znajdzie zastosowania w stosunkach holdingowych, członkiem organu może być bowiem wyłącznie osoba fizyczna.

²³ Na tle regulacji kodeksowej sprzed nowelizacji powstał spór w literaturze co do stosunku norm zawartych dotychczas w art. 173 § 2 i 3 k.s.h. (obecnie art. 210 § 2 k.s.h.) do art. 210 k.s.h. (obecnie art. 210 § 1 k.s.h.). Tezę uznającą art. 173 § 2 i 3 k.s.h. za przepis szczególny w stosunku do art. 210 k.s.h. prezentowali: S. Sołtysiński, [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych...*, t. II, s. 214; A. Szumański, *Nowy polskie prawo spółek handlowych*, PPH 2001, nr 1, s. 8; J. Jacyszyn, S. Krześ, E. Marszałkowska-Krześ, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz. Orzecznictwo*, Warszawa 2001, s. 325; J. Frąckowiak, [w:] J. Frąckowiak, A. Kidyba, K. Kruczałak, W. Opalski, W. Popiołek, W. Pyziół, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2001, s. 467; J.A. Strzępka, E. Zielińska, [w:] A. Strzępka, E. Zielińska, W. Popiołek, H. Urbanczyk, *Kodeks spółek handlowych...*, s. 387; R. Pabis, *Spółka z o.o. Komentarz*, Warszawa 2003, s. 237; odmienny pogląd prezentowali: A. Herbert, *Zmiany regu-*

Elementem, na który należałoby zwrócić uwagę, jest fakt, że art. 210 § 2 k.s.h., zastrzegając wymogi formalne, obejmuje nimi czynności prawne, czyli szerszą grupę zdarzeń prawnych niż użyte w hipotezie art. 210 § 1 k.s.h. pojęcie umów²⁴. Forma aktu notarialnego będzie więc formą konieczną zarówno dla umów – czynności wielostronnych, jak i dla czynności zawierających tylko jedno oświadczenie woli, np. odstąpienie od umowy, wypowiedzenie stosunku prawnego. Przy czynności jednostronnej oświadczenie woli musi być złożone w formie aktu notarialnego zarówno w przypadku, gdy czynności dokonuje jedyny wspólnik, jak i gdy czynności dokonuje jednoosobowa spółka reprezentowana przez jedynego członka zarządu, którym jest jedyny wspólnik.

Regulacja z art. 210 § 2 k.s.h. znajdzie zastosowanie do każdej czynności prawnej między jedynym wspólnikiem a jednoosobową spółką reprezentowaną przez tegoż jedynego wspólnika, występującego jako jedyny członek zarządu, niezależnie od tego, czy czynność ta dotyczy pełnionej przez jedynego wspólnika funkcji członka zarządu, czy też jest to czynność niezwiązana z pełnioną przez niego funkcją i występuje on względem reprezentowanej przez siebie spółki jako osoba fizyczna. Dyspozycja § 2 opiera się bowiem na hipotezie, że członek jednoosobowego zarządu, będąc jedynym wspólnikiem, reprezentuje spółkę w czynności z „samym sobą”, a nie na rozróżnieniu rodzaju dokonywanej czynności i płaszczyzny normowanych stosunków. Nie ma więc podstaw do ograniczania znaczenia art. 210 § 2 k.s.h. do czynności niezwiązanych z pełnioną przez jedynego wspólnika funkcją, tzn. zwykłych umów między spółką a wspólnikiem²⁵.

---

lacji prawnej spółki z o.o. na tle Kodeksu spółek handlowych, PUG 2001, nr 4, s. 4-5 i J.P. Naworski, K. Strzelczyk, T. Siemiątkowski, R. Potrzebszcz, *Komentarz do kodeksu spółek handlowych...*, s. 389.

²⁴ Por. R.L. Kwaśnicki, „Specjalne” zasady reprezentacji spółek kapitałowych posiadających zarząd, *Prawo Spółek* 2004, nr 3, s. 29.

²⁵ Głosy ograniczające znaczenie norm zawartych dawniej w art. 173 § 2 k.s.h. do umów niezwiązanych z pełnioną przez wspólnika funkcją prezentowali m.in.: A. K i d y b a, *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Komentarz*, Warszawa 2001, s. 249; J.P. Naworski, K. Strzelczyk, T. Siemiątkowski, R. Potrzebszcz, *Komentarz do kodeksu spółek handlowych...*, s. 207. Większość doktryny prezentowała odmienne stanowisko m.in.: S. Sołtyś iński, [w:] S. Sołtyś iński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych...*, t. II, s. 215; J. Jacyszyn, S. Krześ, E. Marszałkowska-Krześ, *Kodeks spółek handlowych...*, s. 324; R. Pabis, *Spółka z o.o...*, s. 234.

III. Uwagi na gruncie innych ustaw

Artykuł 210 § 2 k.s.h. i art. 173 § 2 k.s.h. nie wskazuje skutku niedochowania formy przez strony czynności. Nie ma jednak takiej potrzeby, zgodnie bowiem z zasadą jedności prawa cywilnego trzeba przyjąć, że jest to forma zastrzeżona pod rygorem nieważności. Poza formą pisemną rygor nieważności przypisany jest do wszystkich form szczególnych wymaganych przez przepisy ustawowe, chyba że zachowanie formy szczególnej jest zastrzeżone jedynie dla wywołania określonych skutków czynności prawnej. Tak stanowi bowiem art. 73 § 2 k.c. w zw. z art. 2 k.s.h.²⁶

Wymóg zachowania formy notarialnej pełni funkcję ochronną dla uczestników obrotu, także przez eliminowanie zjawiska antydatowania czynności prawnych. Ma on zapobiegać dokonywaniu czynności prawnych między jednym wspólnikiem a reprezentowaną przez niego spółką, których celem jest działanie na szkodę spółki, jak również zmierzające do pokrzywdzenia wierzycieli. Założenia te w pełni realizowane mogą być jedynie z wykorzystaniem działalności notariuszy, o której P. Langowski pisze, że „polega na zapewnieniu bezpieczeństwa i prawidłowości kształtowania stosunków prawnych w wielu obszarach życia gospodarczego i społecznego, przez dokonywanie czynności notarialnych, przy zachowaniu należytej staranności oraz przy uwzględnieniu woli i interesów stron tych czynności”²⁷. Co potwierdza także orzecznictwo, m.in. cytowana przez R. Sztuka teza Sądu Najwyższego, że „notariusz występuje jako strażnik zgodności aktu notarialnego z prawem”²⁸.

Żeby jednak czynność dokonana przez notariusza była czynnością notarialną, a przez to wypełniała funkcje wyznaczone jej przez ustawodawcę, m.in. w prawie spółek, nie może uchybiać zarówno wymaganiom prawa notarialnego, jak i wymaganiom prawa powszechnego²⁹. Wpływ

---

²⁶ Szerzej o stosowaniu przepisów kodeksu cywilnego do zagadnień niuregulowanych w kodeksie spółek handlowych M. P a z d a n, *Kodeks spółek handlowych a kodeks cywilny*, PiP 2001, z. 3, s. 32 i nast.

²⁷ P. L a n g o w s k i, *Notariat*, Sopot 1998, s. 22.

²⁸ Wyrok SN z dnia 7 listopada 1997 r. II CKN 420/97, OSNC 1998, nr 5, poz. 76; R. S z t y k, *Swoboda działalności gospodarczej. Wybrane zagadnienia*, Rejent 2004, nr 7, s. 44-45.

²⁹ Szerzej E. G n i e w e k, *O uniwersalnej zasadzie przestrzegania prawa przez notariusza*, [w:] *Księga pamiątkowa. II Kongres Notariuszy Rzeczypospolitej Polskiej, Referaty i Opracowania*, Poznań-Kluczbork 1999, s. 47.

prawidłowości sporządzenia czynności notarialnej na ważność dokonywanej czynności prawnej, dla której zastrzeżona została jedna z form szczególnych wymagających udziału notariusza, „przejawia się w tym, że wadliwe sporządzenie aktu z naruszeniem określonych przepisów prawa o notariacie powoduje skutek nieważności tej czynności prawnej z powodu niezachowania formy, chociaż spełniałaby ona pozostałe przesłanki dla niej wymagane przez prawo materialne”³⁰.

Uchybieniem prawa materialnego zapobiegać ma z kolei norma art. 81 pr. o not., nakazująca notariuszowi odmówić dokonania czynności sprzecznej z prawem. Instrument ten dany do dyspozycji notariusza wymaga krótkiego omówienia pod kątem przydatności dla zapewnienia odpowiedniej formy, i co za tym idzie, prawidłowości obrotu między jednoosobową spółką a jedynym wspólnikiem³¹. Od razu należy zaznaczyć, że notariusz ma obowiązek odmówić dokonania czynności notarialnych nie tylko sprzecznych z przepisami powszechnie obowiązującymi, ale również tych, które dążą do ich obejścia lub pozostają sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. Nie można bowiem zakładać, że art. 81 pr. o not. odmiennie każe traktować czynności, które w myśl art. 58 k.c. dotknięte są jednakowo sankcją nieważności bezwzględnej³². Przenosząc te uwagi na grunt art. 173 § 2 k.s.h. i art. 210 § 2 k.s.h., dostrzec należy, że o ile dokonanie trafnej oceny zgodności z przepisami powszechnie obowiązującymi zamierzonej przez jedynego wspólnika czynności lub oświadczenia woli zależne jest jedynie od wiedzy i prawidłowej wykładni dokonanej przez notariusza, o tyle ocena, czy czynność zamierzona przez jedynego wspólnika nie narusza zasad współżycia społecznego okazać się może zadaniem o wiele trudniejszym. Tym bardziej, że w spółce jedno-

---

³⁰ A. Oleszko, *Glosa do uchwały SN z dnia 16 lipca 1991 r. III CZP 64/91*, OSP 1992, nr 7-8, poz. 165.

³¹ Na uwagi co do znaczenia i zastosowania art. 81 pr. o not. pozwalał sobie ze względu na fakt, że praca niniejsza nie jest adresowana jedynie do notariuszy. Odmowę sporządzenia czynności notarialnej opisywali w szczególności A. Oleszko, *Odmowa sporządzenia czynności notarialnej*, Rejent 1996, nr 4-5, s. 45 i nast.; R. Szttyk, *Odmowa dokonania czynności notarialnej*, Rejent 1991, nr 3; S. Wójcik, *Wpływ notariusza na powstanie stosunków cywilnoprawnych z umów*, [w:] *Problematyka prawna reprivatyzacji notariatu polskiego*, Poznań-Kluczbork 1996, s. 229 i nast.

³² Por. M. Kuryłowicz, *Etyczne podstawy notariatu*, Rejent 2001, nr 5, s. 101 i nast.; E. Gniewek, *O uniwersalnej zasadzie...*, s. 55.

osobowej jedyny wspólnik ma całkowitą kontrolę nad losami spółki, w skrajnych przypadkach może mu zależeć na czynnościach mających na celu poprzez nadużycie osobowości prawnej spółki pokrzywdzenie wierzycieli spółki.

Zgodnie z art. 80 § 2 pr. o not., notariusz obowiązany jest czuwać nad należyтым zabezpieczeniem praw i słusnych interesów stron oraz innych osób, dla których czynność ta może wywoływać skutki prawne. Powinien więc czuwać zarówno nad zabezpieczeniem praw spółki jednoosobowej, będącej stroną czynności prawnej w przypadku normowanym w art. 210 § 2 k.s.h lub adresatem oświadczenia, do którego odnosi się art. 173 § 2 k.s.h.³³, jak również zobowiązany jest do dołożenia należytej staranności w zabezpieczeniu słusnych interesów osób trzecich. Obowiązek ten względem osób trzecich sprowadza się do czuwania, by dokonywana czynność notarialna między jedynym wspólnikiem a spółką nie czyniła niemożliwym zadośćuczynienia roszczeniu osoby trzeciej lub nie prowadziła do pokrzywdzenia wierzycieli³⁴. Czynność notarialna, jeżeli narusza słuszny interes osoby trzeciej jest sprzeczna z prawem³⁵. W tym przypadku nie powoduje to jednak nieważności dokonanej czynności, ale bezskuteczność względną³⁶.

Zauważyć należy, że art. 80 § 2 i 81 pr. o not. nie wprowadzają żadnego rozróżnienia co do stopnia staranności notariusza i obowiązku oceny zgodności czynności z prawem ze względu na rodzaj czynności notarialnej. Oznacza to, że notariusz powinien dołożyć takiej samej należytej staranności, by nie uchybić swym obowiązkom zawartym w wyżej wymienionych przepisach, niezależnie od tego, czy sporządza akt notarialny wymagany przez art. 210 § 2 k.s.h., czy jedynie poświadcza podpis jedynego wspólnika zgodnie z dyspozycją art. 173 § 2 k.s.h.

Patrząc na regulację zawartą w art. 173 k.s.h. przez pryzmat art. 1 § 1 i art. 91 pr. o not., podkreślić należy, że jedyny wspólnik w sprawach trudnych do jednoznacznego zakwalifikowania do zwykłych czynności

---

³³ Ze względu na tematyczne i objętościowe ramy niniejszego opracowania pomijam w tym miejscu kwestię, w moim przekonaniu jak najbardziej możliwego konfliktu interesów pomiędzy jednoosobową spółką a jej jedynym wspólnikiem.

³⁴ E. G n i e w e k, *O uniwersalnej zasadzie...*, s. 60.

³⁵ A. O l e s z k o, *Odmowa sporządzenia czynności...*, s. 55.

³⁶ Tamże.

spółki zawsze może wybrać formę pisemną z podpisem notarialnie poświadczonym. Notariusz powołany jest bowiem także do dokonywania czynności, którym strony pragną nadać formę notarialną. Strona może więc zawsze zastąpić formę wymaganą przez ustawodawcę formą „wyższą”, spełnia ona bowiem wszystkie wymagania przewidziane dla formy „niższej”³⁷. Tym bardziej notariusz nie ma kompetencji i interesu w tym, by dokonywać własnej oceny co do pozostawiania sprawy w zakresie zwykłych czynności spółki. Błędna kwalifikacja konkretnej sprawy do kręgu sytuacji, dla których ustawodawca zastrzegł w art. 173 § 2 k.s.h formę pisemną z podpisem notarialnie poświadczonym, dokonana przez jedynego współnika, nie powoduje bezprawności dokonanej czynności, a przez to nie może być przyczyną odmowy dokonania czynności notarialnej.

Nie ma potrzeby szczegółowego wyliczenia elementów, które powinien zawierać akt notarialny oraz innych warunków formalnych, które muszą być zachowane w toku jego sporządzania. Warto jednak zwrócić uwagę na jedną jeszcze kwestię związaną z zawieraniem umowy w formie aktu notarialnego, a mianowicie, zgodnie z przepisami kodeksu cywilnego, umowa może zostać zawarta w drodze oferty bez względu na formę wymaganą przez przepisy szczególne. Wobec tego teoretycznie możliwe pozostaje zawarcie umowy pomiędzy jedynym współnikiem, będącym jednocześnie jedynym członkiem zarządu, a reprezentowaną przez niego spółką w formie dwóch aktów notarialnych sporządzonych w różnym czasie³⁸. Trudno jednak wyobrazić sobie sytuację, by jedyny współnik, członek jednoosobowego zarządu, w jednym akcie notarialnym składał ofertę, działając za spółkę, po to, by w drugim akcie notarialnym, działając we własnym imieniu, odpowiedzieć na ofertę jako jej adresat bądź odwrotnie. W przypadku jednak, gdy jedna ze stron określonych w art. 210 § 2 k.s.h. złożyłaby ofertę zgodnie z warunkami ogłoszenia aukcji albo przetargu i oferta zostałaby wybrana, doszłoby do zawarcia umowy nienazwanej, w swej konstrukcji podobnej do umowy przedwstępnej. Umowa

---

³⁷ Por. Z. Kuniewicz, *Uwagi o formie pełnomocnictwa*, Rejent 2000, nr 6, s. 48 i nast.

³⁸ Szerzej w kwestii zawarcia umowy, dla której wymagana jest forma aktu notarialnego, w drodze oferty i jej przyjęcia E. D r o z d, *Z problematyki zawarcia umowy w formie aktu notarialnego*, Rejent 1996, nr 4-5, s. 11 i nast.

ta powodowałaby związanie stron, pomimo że oferty w przetargu czy aukcji nie są składane w formie aktu notarialnego³⁹. Dla ważności umowy zamierzonej konieczne byłoby jednak złożenie oświadczeń w formie wymaganej przez kodeks spółek handlowych. Jest to chyba jedyny przypadek, gdy jednoosobowa spółka, w której zarządzie zasiada tylko jej wspólnik, może dokonać czynności prawnej ze swym wspólnikiem (zawarcie umowy zobowiązującej) bez zachowania formy aktu notarialnego.

Zgodnie z normą art. 210 § 2 zd. 3 k.s.h., o każdorazowym dokonaniu czynności prawnej między spółką a jedynym wspólnikiem-członkiem jednoosobowego zarządu, notariusz zawiadamia sąd rejestrowy, przesyłając do sądu wypis aktu notarialnego. Wypis, w myśl art. 9 ust. 2 KRS⁴⁰, jako dokument niezawierający danych podlegających według przepisów ustawy wpisowi do określonego działu Rejestru, składany jest do akt rejestrowych prowadzonych dla każdego podmiotu wpisanego do Rejestru. Kodeks spółek handlowych nie określa w tym przypadku terminu, w jakim wypis powinien być złożony do sądu. Z art. 21 ust. 1 KRS wynika jednak, że notariusz powinien dokonać tego niezwłocznie. Artykuł dotyczy co prawda obowiązku informowania o zdarzeniach, które podlegają obowiązkowi wpisu z urzędu jak, jednak zauważa S. Sołtysiński, podobieństwo wymogu unormowanego obecnie w art. 210 § 2 k.s.h. do sytuacji z art. 21 ust. 1 KRS uzasadnia zastosowanie powyższego przepisu w drodze *analogii legis*⁴¹. Uchybienie temu obowiązkowi nie jest równoważne co do skutków niezachowaniu formy wymaganej w art. 210 § 2 k.s.h., nie powoduje bowiem nieważności czynności, a jedynie może wywołać odpowiedzialność notariusza. Sąd w takiej sytuacji wezwie notariusza do złożenia wypisu, wyznaczając mu dodatkowy 7-dniowy termin. Niewykonanie obowiązku w tym terminie skutkować będzie

---

³⁹ Szerzej A. Łuszkaj - Zajac, *Charakter prawny przetargu dla zawarcia umowy wymagającej formy szczególnej pod rygorem nieważności*, PPH 1998, nr 10, s. 19 i nast.; K. Osajda, *Uwagi na tle wykładni art. 70² § 3 k.c.*, PPH 2004, nr 2, s. 24 i nast.; odmiennie E. Drodz, *Użytkowanie wieczyste w świetle ustawy o gospodarce gruntami*, Rejent 1991, nr 5, s. 7 i nast.

⁴⁰ Ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U. z 2001 r. Nr 17, poz. 209 ze zm.), cytowana dalej jako KRS.

⁴¹ Por. S. Sołtysiński, [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwałka, *Kodeks spółek handlowych...*, t. II, s. 216.

nałożeniem grzywny przewidzianej w przepisach kodeksu postępowania cywilnego o egzekucji świadczeń niepieniężnych. Notariuszowi grozić będzie także odpowiedzialność dyscyplinarna, określona w art. 50-70 pr. o not.

Niewątpliwie fakt, że wszystkie wypisy aktów notarialnych dokumentujących transakcje między jedynym wspólnikiem, jedynym członkiem zarządu a spółką zostają włączone do akt rejestrowych i stają się dostępne osobom trzecim, jest dodatkowym elementem ochrony bezpieczeństwa obrotu⁴².

IV. Podsumowanie

Analiza przepisów kodeksu spółek handlowych, dotyczących funkcjonowania jednoosobowej spółki w stosunkach zewnętrznych, gdy drugą stroną jest jedyny wspólnik, prowadzi do następujących wniosków: po pierwsze, wprowadzenie klauzuli generalnej, w oparciu o którą dokonane ma być ustalenie wymaganej formy szczególnej dla oświadczenia woli jedynego wspólnika, składanego w konkretnej sprawie, stawia przedsiębiorcę przed dylematem, jak zaklasyfikować sprawę, która nie jest ani zwyczajna dla działań danej spółki, ani nie wykracza w sposób rażący poza zakres codziennych czynności spółki. Wobec braku jednoznacznej definicji zakresu zwykłych czynności spółki oraz w obliczu sankcji grożącej wspólnikowi i spółce za wybór łagodniejszej formy oświadczenia woli, odrzucić należy pogląd, że § 1 art. 173 k.s.h., konstytuujący wymóg formy pisemnej, odczytywany powinien być jako reguła, a § 2 art. 173 k.s.h. zastosowanie znaleźć może w sprawach jednoznacznie nadzwyczajnych dla spółki. Wniosek taki i zalecenie dla jedynego wspólnika implikowany jest nie tylko koniecznością zachowania szczególnej ostrożności wobec spraw nietypowych oraz poważnymi konsekwencjami ewentualnego stwierdzenia przez sąd nieważności czynności na skutek niezachowania wymaganej formy, ale także funkcją i treścią opisanej regulacji, która dążąc do zapewnienia maksymalnego bezpieczeństwa obrotu

---

⁴² Zgodnie z art. 10 ust. 1 KRS, każdy ma prawo przeglądania akt rejestrowych podmiotów wpisanych do rejestru przedsiębiorców; szerzej o zasadzie jawności formalnej E. Norek, *Krajowy Rejestr Sądowy i postępowanie rejestrowe*, Warszawa 2001, s. 22 i nast.

nie zmusza wspólnika do ponoszenia dodatkowych kosztów przy czynnościach zwykłych, pozostawiając mu jednak możliwość zachowania formy wyższej w sytuacjach wątpliwych. Po drugie, zakres zastosowania norm art. 173 k.s.h. jest określony w sposób, który nie powinien budzić wątpliwości co do faktu, że przepis ten nie odnosi się do oświadczeń woli składanych przez jedynego udziałowca w formie uchwał zgromadzenia wspólników i oświadczeń woli składanych nieoznaczonemu adresatowi.

Z kolei spojrzenie na czynności i oświadczenia, dla których zastrzeżone zostały formy szczególne wymagające udziału notariusza, przez pryzmat przepisów prawa o notariacie wyznaczających jego obowiązki w zakresie zapewnienia prawidłowości obrotu, zabezpieczenia praw i słusznym interesów stron oraz innych osób, dla których czynności notarialne mogą wywołać skutki prawne, pozwala określić rolę wyznaczoną notariuszowi jako kluczową w zapobieganiu zagrożeniom, jakie niosą korelacje zewnętrzne między jednoosobową spółką z o.o. a jedynym wspólnikiem. Dzięki tym obowiązkom nałożonym na notariusza, a zarazem możliwości odmowy dokonania czynności notarialnej, uznać należy, że zarówno forma aktu notarialnego, jak i forma pisemna z notarialnie poświadczonym podpisem wspólnika zapewniają odpowiedni standard zabezpieczenia interesów samej spółki i osób trzecich.